

2016-07-04

Socialnämnden

Dnr Son 2016/286

Uppföljning av nationella värdegrunden samt Järfällas värdegrund och värdighetsgarantier

Förslag till beslut

Socialförvaltningens förslag till socialnämnden

1. Rapporten godkänns och läggs till handlingarna.
2. Socialnämnden ger varje verksamhet i uppdrag att upprätta handlingsplaner utifrån rapportens föreslagna förbättringsområden. Handlingsplanerna ska presenteras på socialnämnden i november.

Ärendet i korthet

Under våren 2016 har uppföljning genomförts av värdegrundsarbetet på särskilda boenden inom äldreomsorgen. Uppföljningen har genomförts av Kerstin Carlén och Johan Werner från företaget Carlén & Werner AB.

Uppföljningens syfte är att ge en bild av hur den nationella värdegrunden, Järfällas värdegrund och samt de reviderade värdighetsgarantierna följs och integreras i Järfälla kommun.

Rapporten ger framförallt en generell bild, men en del goda exempel lyfts fram. Resultatet visar att förankringsarbetet av Järfällas värdegrund och värdighetsgarantier har påbörjats på de flesta äldreboenden och att man har kommit olika långt. Generellt ses en positiv utveckling kring hur etiska förhållningssätt ger avtryck i det praktiska arbetet. I rapporten finns förslag till förbättringar för vidare förankring och utveckling av arbetet.

Handlingar

1. Socialförvaltningens tjänsteskrivelse 2016-07-04
2. Rapport ”Uppföljning av nationella värdegrunden samt Järfällas värdegrund och värdighetsgarantier”, 2016-06-15.

Bakgrund

Den 1 januari 2011 infördes en lagstadgad nationell värdegrund för äldreomsorgen (SoL 5 kap. 4 och 5 §§) som tydliggör normer och etiska värden.

Tidigare värdegrundsarbete

Järfälla kommun har haft lokala värdighetsgarantier sedan 1 januari 2013. I samband med införandet utbildades verksamhetscheferna inom äldreomsorgen för att leda förankringsarbetet i sina verksamheter. En uppföljning av de lokala värdighetsgarantierna gjordes under hösten 2013. Det framkom att garantierna inte var kända i verksamheterna, hos brukarna eller deras anhöriga. Intervjuer med utförarna visade att många garantier upplevdes som otydliga och svåra att leva upp till.

Under hösten 2014 pågick ett arbete med att revidera de lokala värdighetsgarantierna. Den 1 januari 2015 fastställde socialnämnden dessa och även en värdegrund för äldreomsorgen i kommunen.

Under våren 2015 påbörjades ett förankringsarbete utav de reviderade lokala värdighetsgarantierna och värdegrunden. Under maj 2015 utbildades cirka åttio medarbetare inom äldreomsorgen till så kallade värdegrundsledare. Syftet är att värdegrundsledarna ska vara ett stöd till verksamhetschefen i förankringen av värdegrund och lokala värdighetsgarantier. Exempelvis genom att hålla i etiska reflektionsmöten i mindre grupp.

Uppföljning

För att se hur den nationella värdegrunden, Järfällas värdegrund för äldreomsorgen och de reviderade lokala värdighetsgarantierna följs och integreras i Järfälla kommun, har en uppföljning genomförts under perioden januari – juni 2016. Uppföljningen har genomförts på särskilda boenden. Hemtjänsten deltog inte i denna uppföljning då en ny LOV-upphandling pågick under hösten 2015.

Uppföljningen har gjorts i form av individuella intervjuer med äldre som bor på särskilt boende, gruppintervjuer med anhöriga, värdegrundsledare samt verksamhetschefer. Deltagande observationer har genomförts på alla äldreboenden. Granskning har genomförts av olika dokument och rutiner som nämndmål, årsredovisning, förfrågningsunderlag, ledningssystem, klagomålshantering och rutiner för kontaktmannaskap. Resultatet har sammanställts i en rapport med förslag på områden som kan utvecklas.

Analys

Uppföljningen ger en bild av att förankringsarbetet av Järfällas värdegrund och reviderade värdighetsgarantier har påbörjats på de flesta äldreboenden och man har kommit olika långt. Några boenden har organiserat förankringsarbetet medan det på andra sker mer sporadiskt. Det finns en större medvetenhet hos de privata utförarna i jämförelse med egen regi. Järfällas värdighetsgarantier uppfylls till en viss del. Inom egen regin har deras egna etiska riktlinjer prioriterats före Järfällas värdegrund och värdighetsgarantier.

Verksamhetscheferna upplever att etiska frågor och dilemman diskuteras oftare bland personalen än tidigare, exempelvis genom att personalen frågar mer hur den äldre vill ha det. Andra iakttagelser utifrån uppföljningen är att det generellt skett förändringar av vissa rutiner och förhållningssätt.

Resultatet visar bland annat att den nationella värdegrunden, Järfällas värdegrund för äldreomsorgen och de reviderade lokala värdighetsgarantierna integreras i förfrågningsunderlag vid upphandling och överenskommelser inom egen regi. Det går även att se att värdegrunden integreras i den sociala dokumentationen men att det finns utvecklingsområden.

I intervjuerna med chefer och medarbetare har faktorer synliggjorts kring varför värdegrundsarbetet inte alltid prioriteras. Hinder kan vara att man upplever att det är många områden som man ska utveckla samtidigt. Till exempel har alla äldreboenden under 2015 utvecklat måltidssituationen och den sociala dokumentationen. Värdegrundsledarna anser att de måste få rätt förutsättningar för att de ska kunna utöva sitt uppdrag fullt ut:

1. Tid måste avsättas och planeras in för arbetet
2. Tid måste avsättas och planeras in för reflektionsmöten med personalen
3. Viktigt att få verktyg för reflektion

Överväganden

I rapportens analys och slutsatser konstateras att chefer och medarbetare inte alltid ser eller förstår hur olika delar man arbetar med eller utvecklar i verksamheten hänger ihop. Det kan i sin tur leda till att det blir ett motstånd att avsätta tid för värdegrundsarbetet. Detta är inget projekt utan det krävs ett ständigt pågående arbete för att hålla det levande. Nationella värdegrunden bör ses som det grundläggande fundamentet i äldreomsorgen och vad verksamheten än arbetar med kan det oftast härledas till värdegrundens värdeord och intentioner.

Det är verksamhetschefen på äldreboendet som är huvudansvarig för värdegrundsarbetet och det ansvaret kan inte delegeras. Till sin hjälp har verksamhetschefen nu en eller flera värdegrundsledare. Att aktivt medverka till att tydliggöra den nationella värdegrunden är ett ansvar som ligger på chefer på alla nivåer. För att få en likvärdig äldreomsorg i hela Järfälla kommun behöver värdegrundsfrågorna ständigt finnas på dagordningen på chefsgrupps-, ledningsgrupps- och dialogmöten där resultat av uppföljningar analyseras och gemensamma förbättringsområden identifieras.

Ett viktigt förbättringsområde är att värdegrundsarbetet planeras över tid så att det aldrig avstannar. Verksamheterna behöver ta fram angreppssätt för hur de ska gå vidare i förankringen av värdegrunden och säkra att garantierna uppfylls. Verksamhetscheferna kommer därmed få i uppdrag att göra en handlingsplan för värdegrundsarbetet för respektive verksamhet. Handlingsplanen ska utgå från de utvecklingsområden som har presenterats i rapporten.

Ekonomiska konsekvenser

Förankring av värdegrund och lokala värdighetsgarantier handlar till stor del om att levandegöra ett etiskt förhållningssätt i verksamheterna inom äldreomsorgen. Bedömningen är att detta arbete inte ska ha någon avgörande ekonomisk påverkan framåt. Nuvarande arbetssätt och rutiner kan dock behöva omprövas för att värdegrund och värdighetsgarantierna ska kunna integreras i verksamheterna. Det är också viktigt att de lokala värdighetsgarantierna följs upp regelbundet på olika nivåer.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet kommer inte att beröra barn och ungdomar nu eller i framtiden, så barns och ungas bästa kan sättas i främsta rummet även fortsättningsvis. Barn och ungdomar har därför inte fått uttrycka sin mening i ärendet.

Slutsatser

Socialförvaltningens förslag är att rapporten från 2016 års uppföljning av värdegrundsarbetet läggs till handlingarna. Vidare förslag är att Socialnämnden ger varje verksamhet i uppdrag att upprätta handlingsplaner utifrån rapportens föreslagna förbättringsområden. Handlingsplanerna ska presenteras på socialnämnden i november.

Johan Bergman
Socialdirektör

Jenny Wilhelmsson
Avdelningschef Äldreomsorg och
Funktionshinder

Expedieras

Johan Bergman
Stefan Lidsten
Jenny Wilhelmsson
Inger Brandell
Jenny Järf